ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ئۈچ غەزەل

Abaydulla Ibrahim

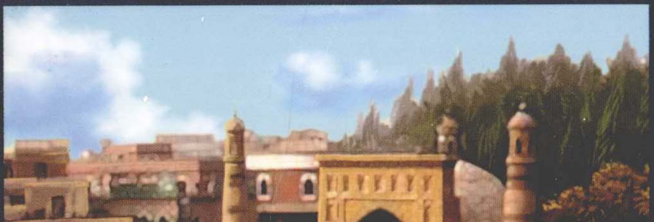

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئەسەرلىرى

ئۈچ غەزەل

(شېئىر - داستانلار)

常州大学图书馆
藏书章

1

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

格孜勒三首：维吾尔文/艾拜都拉·易卜拉欣著. —乌鲁木齐:新疆人民出版社,2010.1
ISBN 978—7—228—11533—4

Ⅰ.格… Ⅱ.艾… Ⅲ.①诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）②诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.I247.7

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2010)第 001427 号

作　　者	艾拜都拉·易卜拉欣
责任编辑	阿不都热合曼·艾白
责任校对	阿孜古丽·克力木
特约校对	海丽且木·阿布里米提
美术设计	艾克拜尔·沙力
美 术 字	苏·司马义·哈力
插　　图	买·阿尤甫，阿·阿布力孜
出版发行	新疆人民出版社
电　　话	(0991)2827472
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
邮　　编	830001
印　　刷	新疆新华印刷厂
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	16.375
版　　次	2010 年 1 月第 1 版
印　　次	2010 年 1 月第 1 次印刷
印　　数	1—2000
定　　价	65.00 元

ئۈچ غەزەل

ئاپتورى : ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

مەسئۇل مۇھەررىرى : ئابدۇراخمان ئەبەي

مەسئۇل كوررېكتورى : ئارزىگۈل كېرەم

تەكلىپلىك كوررېكتورى : خەلچەم ئابلىمىت

گۈزەل سەنئەت لايىھىلىگۈچى : ئەكبەر سالىھ

خەتتات : سۇلايمان ئىسمائىل خالى

رەسسام : مۇھەممەت ئايۇپ ، ئابدۇراخمان ئابلىز

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى : شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

تېلېفون : 0991—2827472

ئادرېسى : ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

پوچتا نومۇرى : 830001

باسقۇچى : شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى

ساتقۇچى : شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى

فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى : 16.375

نەشرى : 2010 - يىلى 1 - ئاي 1 - نەشرى

باسمىسى : 2010 - يىلى 1 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تىراژى : 1—2000

كىتاب نومۇرى : ISBN 978—7—228—11533—4

باھاسى : 65.00 يۈەن

此为试读,需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

ئاپتور ھەققىدە

شائىر، يازغۇچى ئەبەيدۇللا ئىبراھىم — ئۆزىگە خاس ئىجادىيەت يولى ۋە ئىجادىيەت مۇۋەپپەقىيىتى ئارقىلىق يېڭى دەۋر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىغا، گۈللىنىشىگە كۆرۈنەرلىك تۆھپە قوشقان، ئەسەرلىرى كەڭ ئوقۇرمەنلەر ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدىكىلەرنىڭ قايىللىقىغا، يۇقىرى باھاسىغا ئېرىشكەن مۇنەۋۋەر ئەدىبلىرىمىزنىڭ بىرى . ئۇ ئەدەبىي ئىجادىيەتنىڭ ھەممە ساھەلىرىدە دېگۈدەك قەلەم تەۋرەتكەن، لىرىكىلىرىدا مىللىتىمىزنىڭ مەدەنىيىتى، ئۆرپ - ئادەتلىرى، خاراكتېر-ئالاھىدىلىكلىرىنى ئىپادىلىگەن بولسا، داستانلىرىدا دەۋرنىڭ مۇھىم مەسىلىلىرىنى ئەكس ئەتتۈرگەن؛ ھېكايىلىرىدە مۇرەككەپ ئىجتىمائىي رېئاللىقنى، كىشىلىك مۇناسىۋەتلەرنى، ھايات مەسىلىلىرىنى يازغان بولسا، رومانلىرىدا زور تارىخىي ۋەقەلەرنى تەسۋىرلىگەن . ئۇنىڭ ھەرقايسى ژانىرلىرىدىكى ئىجادىيىتى خاس ئالاھىدىلىكلەرگە ۋە ئورتاقلىقلارغا ئىگە، بولۇپمۇ ئۇنىڭ لىرىكا ۋە رومان ئىجادىيىتىدىكى مۇۋەپپەقىيىتى ئالاھىدە گەۋدىلىك . ئۇ مۇنەۋۋەر ئەدىبلىرىمىزنىڭ بىرى بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە دەۋرىمىزدىكى داڭلىق ژۇرنالىستلارنىڭ بىرى . ئۇنىڭ ژۇرنال باشقۇرۇش، ژۇرنال چىقىرىش جەھەتلەردىكى نەتىجىسىمۇ ئومۇمىي ئېتىراپقا ئىگە .

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم 1951 - يىلى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ

چىرا ناھىيىسىدە مەرىپەتپەرۋەر ھۈنەرۋەن ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1957 ـ يىلىدىن 1966 ـ يىلىغىچە باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئوقۇغان . 1966 ـ يىلىدىن 1972 ـ يىلىغىچە «قايتا تەربىيە» ئېلىش ئۈچۈن ئۆز يېزىسىغا قايتۇرۇلۇپ، دېھ-قانچىلىق بىلەن شۇغۇللانغان . 1972 ـ يىلى شىنجاڭ ئۇنى-ۋېرسىتېتىنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەن. 1976 ـ يىلى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ، «شىنجاڭ ياشلىرى» ژۇرنىلى رېداك-سىيىسىگە تەقسىم قىلىنغاندىن بۇيان، شۇ رېداكسىيە قارىمىقىدى-كى «شىنجاڭ ياشلىرى» ژۇرنىلى ۋە خەنزۇ تىل ـ يېزىقىدا نەشر قىلىنىدىغان «سۇبھى» ژۇرناللىرىدا باش مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىگەن . ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ھازىر «شىنجاڭ ياشلىرى» ژۇرنىلىنىڭ ئالىي مۇھەررىرى . ئاپتونوم رايونلۇق يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى .

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم 1964 ـ يىلى «خوتەن گېزىتى» دە ئېلان قىلىنغان «تالمايدىكەن بىلىكى» ناملىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت ساھەسىگە كىرىپ كەلگەن . گەرچە ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەر خىل ژانىرلاردا بولسىمۇ، دەسلەپكى باسقۇچتا شېئىرىيەت ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدۇ . ئۇ ئىجادىيەتكە يېڭى كىرىشكىنىگە، ئىجادىيەت ساھەسىدە شەكىللىنىشۋازلىق، شوئارۋازلىق، سولچىللىق ئاساسلىق خاھىش بولۇپ كەتكىنىگە قارىماي، شۇ يىللاردا يەنە «يۇلغۇن چېچىكى»، «ياشلىق ناخشىسى»، «تېرىم پەسلى»، «ھاياتتىن خاتىرىلەر»، «گۈل يېزام» قاتارلىق بىر تۈركۈم شېئىرلارنى يېزىپ، بۇ شېئىرلاردا ۋەتەننى، خەلقنى، ئەمگەكنى ئۇلۇغلاپ ۋە مەلۇم بەدىئىي سەۋىيە يارىتىپ، ئۆز-گىچە ئىجادىيەت يولى تۇتقان ۋە ئۆزىنىڭ شېئىرىيەت ئىجادىيە-تىدىكى ئوتتەك قىزغىنلىقى ھەم شېئىرىي تالانتىنى ئاشكارىلىغان . شائىر 1970 ـ يىللارنىڭ ئاخىرلىرى، 1980 ـ يىللارنىڭ دەس-

لىپىدە شېئىرىيەت ئىجادىيىتىنىڭ ئەڭ گۈللەنگەن بىر دەۋرىنى باشلاپ، ئۆزىنىڭ كىشىلەرنى قايىل قىلىدىغان شېئىرىي تالانتىنى، ئۆزگىچە كۆزىتىش، ئۆزگىچە پىكىر قىلىش، ئاجايىپ شېئىرىي ئۈنۈم پەيدا قىلىش ئىقتىدارىنى «ئۈچ غەزەل»، «خوتەن قەغىزى»، «ئەتلەسكە مۇخەممەس»، «مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس» قاتارلىق ئېسىل لىرىكىلىرىدا نامايان قىلغان . بۇ لىرىكىلار ئەبەيدۇللا ئىبراھىمنىڭ ئاشۇ يىللاردىكى شېئىرىيەت ئىجادىيىتىنىڭ يۇقىرى پەللىسىگە ۋەكىللىك قىلىپ، ئوقۇرمەنلەر ئارىسىدا ۋە ئەدەبىيات ساھەسىدە چوڭ تەسىر قوزغىغان . شائىرنىڭ «قەشقەردە كەچ»، «قەشقەر باغچىسى»، «قەشقەر ئۇستىسىغا» قاتارلىق شېئىرلاردىن تەشكىل تاپقان «ئۈچ غەزەل» — ئەبەيدۇللا ئىبراھىم لىرىكىلىرىنىڭ يۇقىرى پەللىسىگە ۋەكىللىك قىلىپلا قالماستىن، بەلكى يېڭى دەۋردىكى غەزەلچىلىكىمىزدىمۇ ناھايىتى مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ . قەشقەر ھەققىدىكى بۇ بىر يۈرۈش غەزەللەردە شائىر بۇ قەدىمكى مەدەنىيەت مەركىزىدىكى تىپىك، ۋەكىللىك خاراكتېردىكى جانلىق كۆرۈنۈشلەرنى ئاجايىپ ھاياجان، قىزغىن مۇھەببەت، ئېسىل مىسرالار ئارقىلىق تەسۋىرلەپ، تىل بىلەن ئىپادىلەپ بولغۇسىز بىر خىل ئېستېتىك ئۈنۈم ياراتقان . «خوتەن قەغىزى»، «ئەتلەسكە مۇخەممەس»، «مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس» قاتارلىق شېئىرلىرىدىمۇ شائىر ئىجادكار، ئەمگەكچان، مەدەنىيەتلىك ئەجدادلىرىمىز ياراتقان قەغەز، ئەتلەس، مۇقاملارنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ھاياتىمىزدىكى رولىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، يۈكسەك دەرىجىدىكى ۋەتەنپەرۋەرلىك، خەلقپەرۋەرلىك روھىنى ئىپادىلىگەن . بۇ شېئىرلاردىن كۆرۈۋېلىش تەس ئەمەسكى، ئەبەيدۇللا ئىبراھىم كلاسسىك شەكىللەردە ياخشى يازالايدىغان ۋە ئۇنىڭ مەلۇم سەۋىيىسىنى ياراتقان ھازىرقى زامان شائىرلىرىمىزنىڭ بىرى . بۇ شېئىرلارغا ئوبزور-

چىلار يۇقىرى باھالارنى بىرىشكەن . يۇقىرىدا ئىسمى ئاتاپ ئۆتۈلگەن ئاشۇ شېئىرلاردا شائىر خەلقىمىزنىڭ ماددىي ۋە مەنە- ۋى ئىجادچانلىقىنىڭ مەھسۇلى بولغان، ئۇيغۇر مەدەنىيىتىنىڭ قىممەتلىك بايلىقى ھېسابلىنىدىغان مۇقام، مەشرەپ، ئۆرپ - ئا- دەت، گىلەم، ئەتلەس، قەغەز... قاتارلىقلارنى قىزغىن مۇھەببەت بىلەن مەدھىيىلەپ، ئۆزىنىڭ ئىجادكار ئەجدادلىرىمىزغا بولغان چەكسىز ھۆرمىتىنى بەدىئىي يۈكسەكلىكتە تۇرۇپ ئىپادىلەپ بەرگەن .

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئىجادىيىتىدە داستانچىلىقمۇ ناھايىتى مۇھىم ئورۇندا تۇرىدۇ. ئۇ 1970 - يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا داستان يېزىشقا كىرىشكەن، 1970 - يىللارنىڭ ئاخىرلىرى، 1980 - يىللارنىڭ باشلىرىدا داستانچىلىقتا ناھايىتى زور ئىجادىيەت مۇ- ۋەپپەقىيىتىگە ئېرىشكەن. 1978 - يىلىدىن 1983 - يىلىغىچە بولغان قىسقىغىنا بەش يىل ئىچىدە ئۇ ئىلگىرى - كېيىن بو- لۇپ، «گۈلزۇپەر»، «پولات»، «دوستۇمنىڭ خاتىرىسى»، «چىمەندە توي»، «قارا ۋە ئاق»، «ھەسەن - ھۈسەن» قا- تارلىق يىرىك داستانلارنى يېزىپ، يېڭى دەۋردىكى ئۇيغۇر داستانچىلىقىغا مۇناسىپ تۆھپىلەرنى قوشتى . شائىرنىڭ بۇ بىر- قاتار داستانلىرى ئىچىدە «قارا ۋە ئاق» داستانى ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە بولۇپ، شائىر بۇ داستاندا سانائەت تېمىسىنى يازغان، ئۇنىڭدا كۆمۈركان ئىشچىسى تەلئەتنىڭ كەسىپ ۋە مۇھەببەت جەھەتتىكى سەرگۈزەشتىلىرىنى ئەكس ئەتتۈرگەن . داستاندا شائىر ۋەقەلىكنى بايان قىلىش بىلەنلا چەكلىنىپ قال- ماي، يەنە ھايات ھەققىدە، گۈزەللىك ھەققىدە، كەسىپ ھەققە- دە، قەلب ھەققىدە چوڭقۇر مۇھاكىملەرنى ئېلىپ بارغان ھەم يېڭىچە قاراشلارنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئەسەرنى مەزمۇن جەھەت- تىن يۈكسەكلىككە ئىگە قىلغان . «دوستۇمنىڭ خاتىرىسى» —

شائىرنىڭ يەنە بىر يىرىك داستانى بولۇپ، ئۇنىڭغا باش قەھ-رىمان سەرسانىنىڭ ئاپەتلىك يىللار — «مەدەنىيەت زور ئىن-قىلابى» مەزگىلىدىكى ئېچىنىشلىق سەرگۈزەشتىلىرى، پاجىئەلىك تەقدىرى ئارقىلىق، بىر ئەۋلاد زىيالىيلار باشتىن كەچۈرگەن ئېچىنىشلىق قىسمەتلەر ئەكس ئەتتۈرۈلگەن، شائىر داستاندا مۇ-كەممەل، بىر پۈتۈن ۋەقەلىك ئارقىلىق دەۋر رېئاللىقىنى كەڭ ۋە ماھىيەتلىك كۆزەتكەن ۋە مۇھىم مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قوي-غان، ئوخشىمىغان خاراكتېر - ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە بىر تۈر-كۈم پېرسوناژلار ئوبرازىنى يارىتىپ، ھايات ھەققىدىكى ئويلى-رىنى ئوتتۇرىغا قويغان، داستاندىكى كەسكىن زىددىيەت - تو-قۇنۇشلار، ئوخشىمىغان تەقدىرلەر كىشىگە چىنلىق تۇيغۇسى بەخش ئەتسە، كۈچلۈك لىرىكا ۋە ئۆزگىچە مۇھاكىمىلەر كىشىگە بەدىئىي زوق بېغىشلايدۇ.

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئۆز نۆۋىتىدە يەنە تونۇلغان يازغۇچى. ئۇ 1980 - يىللارنىڭ باشلىرىدىن تارتىپ ھېكايە ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، «ئاجايىپ كۆزلەر»، «يەر»، «كۆن نەدىن چىقىدۇ»، «سىرىق سەبدە»، «ھەي، ئادەملەر»، «ئىنسان قەدرى»، «كۆلەيمۇ يا يىغلايمۇ» قاتارلىق بىر تۈركۈم ياخشى ھېكايىلەرنى يېزىپ، ئوقۇرمەنلەرگە سۇندى. يازغۇچىنىڭ كۆ-زىتىش نۇقتىسى، پىكىر قىلىش ئۇسۇلى ئۆزگىچە بولغاچقا، بۇ ھېكايىلەردە تۇرمۇشنىڭ ئاددىي كۆرۈنۈشتىكى تەرەپلىرى يېزى-لىپ، ماھىيەتلىك مەسىلىلەر ئەكس ئەتتۈرۈلگەن، بۇ ھېكايىلەر كۈچلۈك تەسىرلەندۈرۈش كۈچىگە ئىگە، كىشىنىڭ قەلبىنى ھايا-جانغا سالىدۇ. يازغۇچى بۇ ھېكايىلىرىدە تۇرمۇشتىكى ئەمەلىي، جانلىق ۋەقەلەرنى، خاراكتېرلارنى يۇكسەك دەرىجىدە ئومۇملاشتۇرۇپ ھەم ئەدەبىيلەشتۈرۈپ يېزىپ، دەۋرىمىز كىشى-لىرىنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسى، ئەخلاق قارىشى، ئادەملىك سا-

پاسى ھەققىدىكى كۆزىتىشلىرىنى، مۇلاھىزىلىرىنى، قاراشلىرىنى قىزىقارلىق، تەسىرلىك ۋەقەلىك ۋە جانلىق بەدىئىي ئوبرازلار ئارقىلىق ئوتتۇرىغا قويغان . يازغۇچى ئۆزىنىڭ بۇ بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر ھېكايىلىرى ئارقىلىق ئادەم ھەققىدە ئىزدەنگەن، ھا-ياتلىقنىڭ قىممىتى، ئەھمىيىتى ھەققىدە مۇھاكىمە يۈرگۈزگەن، بۇ جەھەتتىن قارىغاندا ئۇنىڭ ھېكايىلىرىدىكى ۋەقەلىك ۋە پېرسوناژلار مەقسەت ئەمەس . ئۇنىڭ ھېكايىلىرى ھەجىم جە-ھەتتىن ئىخچام، ئاممىباب، ئۆزگىچە قۇرۇلما ماھارىتى بىلەن يېزىلغان؛ ئۇنىڭ ھېكايىلىرىدە تىل ناھايىتى ماھىرلىق بىلەن ئىشلىتىلگەن بولۇپ، كىشىگە كۈچلۈك ئېستېتىكىلىق زوق بې-غىشلايدۇ.

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم كېيىنچە ھېكايە ئىجادىيىتىدىن رومان ئىجادىيىتىگە ئۆتۈپ، 1988 - يىلى «تۈندىكى چاقماق» ناملىق تارىخىي رومانىنى، 1996 - يىلى «داغ» ناملىق تارىخىي رو-مانىنى، 2006 - يىلى «بوز دالا» ناملىق تارىخىي رومانىنى نەشر قىلدۇردى. يازغۇچىنىڭ بۇ ئۈچ پارچە رومانى مۇۋەپپە-قىيەتلىك يېزىلغان رومانلار بولۇپ، قىزغىن ئالقىشقا، يۇقىرى باھالارغا سازاۋەر بولدى . يازغۇچىنىڭ تۇنجى رومانى ھېسابلى-نىدىغان «تۈندىكى چاقماق» تا، خوتەننىڭ چىرا ناھىيىسىدە مىلادىيە 20 - ئەسىرنىڭ 10 - يىللىرىدا يۈز بەرگەن، خەلقى-نىڭ چىڭ سۇلالىسىنىڭ مۇستەبىت، چىرىك ھۆكۈمرانلىقىغا، يەر-لىك فېئودال بەگ - ئەمەلدارلارنىڭ دەھشەتلىك زۇلمىغا ۋە چەت ئەل تاجاۋۇزچى كۈچلىرىگە قارشى ئېلىپ بارغان بىر قې-تىملىق كۆلىمى چوڭ دېھقانلار قوزغىلىڭى تەسۋىرلەنگەن . ياز-غۇچى مول تارىخىي بىلىمى، ئەتراپلىق تۇرمۇش بىلىمى ۋە كۈچلۈك بەدىئىي تەسەۋۋۇرى ئاساسىدا تارىخىي ۋەقەلەرنى، شەخسلەرنى قايتىدىن جانلاندۇرۇپ يېزىپ، رومانىنى ھەم تارى-

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

خي چىنلىقىغا، ھەم بەدىئىي تەسرلەندۈرۈش كۈچىگە ئىگە قىلىنغان . يازغۇچى روماندا خەلق قوزغىلىڭىنىڭ تارىخىي مۇقەررەرلىك ئىكەنلىكىنى كۆرستىپلا قالماستىن، بەلكى يەنە چوڭقۇر مۇھاكىملەرنىمۇ يۈرگۈزۈپ، ماھىيەتلىك مەسىلىلەرنى ئوتتۇرىغا قويغان . روماندا سۈپۈرگە ئاخۇن، سىيىت ھاجى، ئابلىز قارى، ئابدۇللا چاققان قاتارلىق بىر تۈركۈم روشەن خاراكتېر – ئالاھىدىلىككە، تىپىك ئەھمىيەتكە ئىگە پېرسوناژلار ئوبرازلىرى يارىتىلغان بولۇپ، يازغۇچىنىڭ ئوبراز يارىتىش جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى ھەقىقەتەن كىشىنى قايىل قىلىدۇ. يازغۇچى روماندا تارىخىي تەركىبلەر بىلەن بەدىئىي توقۇلمىنىڭ مۇناسىۋىتىنى ناھايىتى ياخشى بىرتەرەپ قىلغاچقا، بۇ رومان ئىسمى – جىسمىغا لايىق تارىخىي رومان بولۇپ چىققان .

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم «تۈندىكى چاقماق» رومانى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ رومانچىلىقىغا ئاساس سالغان بولسا، «داغ» رومانى ئارقىلىق رومان ئىجادىيىتىنىڭ يۇقىرى پەللىسىنى ياراتقان. «داغ» تارىخىي رومان بولۇپ، ئۇ ئەبەيدۇللا ئىبراھىمنىڭ ۋەكىللىك خاراكتېرگە ئىگە يىرىك ئەسرى، شۇنداقلا يېڭى دەۋردىكى ئۇيغۇر رومانچىلىقىدا مەيدانغا كەلگەن نادىر رومانلارنىڭ بىرى . روماندا، مىلادىيە 19 – ئەسىرنىڭ كېيىنكى يېرىمىدا يۇرتىمىزدا يۈز بەرگەن بىرقاتار تارىخىي ۋەقەلەر ئارقىلىق كۆرۈنۈش قىلىنىپ، ئەكسىيەتچى، مۇستەبىت ھۆكۈمرانلار، زالىم بەگ – ئەمەلدارلارنىڭ ئەل – يۇرتقا ئېلىپ كەلگەن تۈگىمەس بالايىئاپەتلىرى، ۋەيرانچىلىقلىرى، بۇنىڭغا چىداپ بولالمىغان خەلق ئاممىسىنىڭ قوزغىلىپ ئېلىپ بارغان كۈرەشلىرى تەسۋىرلەنگەن . يازغۇچى مول تارىخىي بىلىمى ئاساسىدا ئەسەرنى كۈچلۈك تارىخىي چىنلىققا ئىگە قىلىپ، خەلقىمىز تارىخىدىكى ئاشۇ بىر قېتىملىق جەڭگىۋار كۈرەشنى بەدىئىي يۈكسەك-

لىككە كۆتۈرۈپ تەسۋىرلىگەن . يازغۇچى تارىخنى يازغاندا نو-
قۇل تارىخ بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، بەلكى يەنە بەدىئىي تە-
سەۋۋۇر، توقۇلمىلار بىلەن ئەسەرنىڭ بەدىئىي جەلپ قىلىش
كۈچىنى زور دەرىجىدە ئاشۇرغان . تېخىمۇ قىممەتلىك بولغىنى
شۇكى، يازغۇچى تارىخىي ۋەقەلەرنى، تارىخىي شەخسلەرنى قاي-
تىدىن كۆرسىتىپ قويۇش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، بەلكى
ئاشۇ تارىخىي ۋەقەلەردىن، تارىخىي شەخسلەردىن بۈگۈنكى
زامان كىشىلىرى ئۈچۈن ساۋاق بولىدىغان تەجرىبىلەرنى يەكۈن-
لەپ، رومانىنىڭ ئىجتىمائىي ئۈنۈمىنى زور دەرىجىدە ئاشۇرغان .
يازغۇچى ئۆز ئىجادىيەت ئالاھىدىلىكى بويىچە تارىخ ئارقىلىق
بۈگۈنگە ئىبرەت قىلغان، ئىنسان ھەققىدە، ھايات ھەققىدە
چوڭقۇر قاراشلىرىنى ئىپادىلىگەن، ئاجايىپ جەلپكار ۋەقەلىك
ئارقىلىق ئەسەر سۇژىتىنى قانات يايدۇرغان، يۈكسەك بەدىئىي
ماھارەتنىڭ مەھسۇلى بولغان، كىشىگە ئۆزگىچە تەسىرات بېرى-
دىغان نىياز ھېكىمبەگ، كېپەك دەرۋىش قاتارلىق يېگانە پېرسو-
ناژلار ئوبرازىنى ياراتقان . ئۇنىڭدىن باشقا، رومانىنىڭ تەسۋىر-
لەش، بايان قىلىش، تىل ئىشلىتىش، قۇرۇلما ئورۇنلاشتۇرۇش
ماھارەتلىرىمۇ ناھايىتى ئۈستۈن .

رومانىنىڭ ئەڭ چوڭ مۇۋەپپەقىيىتى نىياز ھېكىمبەگ، كې-
پەك دەرۋىش قاتارلىق پېرسوناژلار ئوبرازىدا گەۋدىلىنىدۇ. نى-
ياز ھېكىمبەگ «قۇۋلۇق – شۇملۇق بىلەن سۇيىقەست ۋە ھىيلە –
مىكىردە تەڭدىشى يوق بىر ئادەم . ئۇنىڭ ئۈچۈن ئورۇن ۋە
مەرتىۋە ئۆز ھاياتىدىنمۇ ئەزىز ۋە قىممەتلىك . ئۇنىڭچە ۋاپا
ۋە ساداقەت دېگەنلەر ياشاش ئىقتىدارى بولمىغان يارامسىز ئا-
دەملەرنىڭ ئويلاپ تاپقان نەرسىسى . ئۆزىنىڭ مەۋجۇت بولۇپ
تۇرۇشى ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ھايات يولىنى كېسىش نىياز ھې-
كىمبەگنىڭ ئۆزگەرمەس ھايات مەنتىقىسى . ئۇ رەزىللىك ۋە

مۇناپىقلىقنىڭ جانلىق تىپى، ياۋۇزلۇق ۋە قانخورلۇقنىڭ كەم تىپىلىدىغان ئۆلگىسىدۇر. ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇنيادا ئەڭ قورقۇنچ-لۇق نەرسە ھەقىقەت ۋە ئادالەت، دەردمەن، بىچارىلەرنىڭ ئۆز - ئۆزىنى چۈشىنىپ يېتىشى . يازغۇچى... ئۇنى ماھىيىتى تۈپتىن ئوخشاش بولمىغان ئىككى خىل زىددىيەت قاينىمىغا، يە-نى ئەمگەكچى خەلق ۋە ئۆز كۈشەندىلىرى بىلەن بولغان تو-قۇنۇشلار ئېقىمىغا تاشلايدۇ. نەتىجىدە، نىياز ھېكىمبەگ بۇ شەپقەتسىز ئېلىشىشتا ئارزۇسىنىڭ ئەكسىچە ئىككىلا سەپتە ئوخ-شاشلا مەغلۇپ بولۇپ، ئۆزىنىڭ جىنايەتلىك شەرمەندە ھاياتىنى يىرگىنىشلىك ئۆلۈم بىلەن ئاخىرلاشتۇرىدۇ»، «كېپەك دەرۋىش خەلق ۋە ئۇنىڭ غايىلىرىنى ھەممىدىن ئەلا بىلىدىغان، بۇ يولدا ئۆمۈر بويى ئىزدىنىش ۋە رىيازەت چېكىشنى ۋىجدانىي بۇرچى ھېسابلايدىغان، خەلقنىڭ تەقدىرى ۋە كېلەچىكىدىن باشقا ھېچ-قانداق غەم، تەشۋىشى بولمىغان ھالال بىر ئادەم . ئۇ ھايات چۈشەنچىسى كەڭ، تۇرمۇش بىلىمى چوڭقۇر، ھەممە نەرسىگە ئۆزگىچە قارايدىغان، ھەرقانداق مۇرەككەپ ۋەقە - ھادىسى-لەرنىڭ سىر، ھېكمەتلىرىنى ئۆزىنىڭ ساددا پىكىر، مۇلاھىزىلىرى بىلەن روشەن يورۇتۇپ بېرەلەيدىغان ئالاھىدە ئەقىل ئىگىسى» . «كېپەك دەرۋىش بىلەن نىياز ھېكىمبەگ ئوبرازلىرى ئەدەبىيا-تىمىزدا ھازىرغىچە قەلەمگە ئېلىنمىغان، پروزىمىزدا ھېچقانداق بەدىئىي ئىزناسى بولمىغان پۈتۈنلەي يېڭى ئوبرازلار، ئۇلارنى ئاپتور ئۆزىنىڭ ماھارەتلىك قەلىمى بىلەن ئەدەبىياتىمىزغا بى-رىنچى بولۇپ ئېلىپ كىردى[1].

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم بۇنىڭدىن باشقا يەنە دراما ئىجادىيىتى

---

① مۇھەممەت پولات: «داغ» — ئەدەبىياتىمىزنىڭ يېڭى مۇۋەپپەقىيە-تى»، «ئەدەبىيات — چىنلىق ۋە گۈزەللىك زېمىنى» 35 -، 36 -، 37 - بەتلەر.

بىلەن شۇغۇللىنىپ، «نازىگۇم» درامىسىنى، كىنو سىنارىيىسى ئىجادىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ، «سىرلىق كارۋان» سىنارىيىسىنى يازغان . ئۇنىڭ ئەرەب يېرىم ئارىلى، چاۋشيەن، ياپونىيە ئامېرىكا ۋە ياۋروپا ئەللىرى قاتارلىق ئەللەرگە قىلغان زىيارىتى ئاساسىدا يېزىلغان زىيارەت خاتىرىلىرىمۇ ناھايىتى ياخشى يېزىلغان بولۇپ، جەمئىيەتتە كۈچلۈك تەسىر قوزغىدى .

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئىجادىيىتىدە ئالاھىدە تىلغا ئېلىشقا تېگىشلىك بولغىنى شۇكى، ئۇ يەنە ساياھەت خاتىرىلىرىنى ئاساس قىلغان خاتىرە ئەدەبىياتى ئىجادىيىتىدىمۇ گەۋدىلىك نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى بۇ يېڭى ئەدەبىي تۈرنىڭ تەرەققىياتى ۋە مۇۋەپپەقىيىتى ئۈچۈن گەۋدىلىك تۆھپىلەرنى قوشتى .

ئازاد رەھمىتۇللا سۇلتان، كېرىمجان ئابدۇرېھىم: «ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تارىخى»نىڭ «ئۇيغۇر بۈگۈنكى زامان ئەدەبىياتى تارىخى» قىسمى

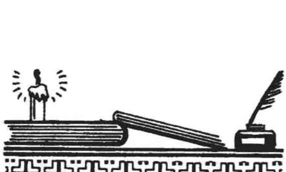

مۇندەرىجە

خوتەن قەغىزى 3
ئۈچ غەزەل 6
تارىمغا مۇھەببەت 9
كۆكلەم 10
مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس 12
يۇلغۇن چېچىكى 15
ياشلىق ناخشىسى 17
بايرام تەنتەنىسى 19
دوستۇم بولساڭ 21
قىلىچ ۋە قەلەم 23
ئورمىدا 24
تېرىم پەسلى 26
ناخشاڭ بىلەن 27
ئىجات قوشىقى 29
ھاياتنىڭ خاتىرىلەر 31
قەلب سۆزۈم 34
يېڭى يىلغا 36
قايىلمەن 39
گىلەم 41
ۋەتەنگە 43
تاڭ ناخشىسى 44

تۇرپان سېكلى 45

ئالقش ساڭا 52

ئەتلەسكە مۇخەممەس 54

ھەسەن ئۇستام 56

بۇ بوۋاي شۇنداق 59

سايـرام 61

گۈل يېزام 62

گىلەم ئىشچىسغا 64

تەلكە 67

ئالمدىن بىر سۆز 68

ئۆمۈرگە ختاب 69

رۇبائىيـلار 71

بىر دوستۇمغـا 73

ۋەتەن ھەققدە قوشاق 74

دوستۇمغا 76

باھار كەلدى 78

پولات 81

بىرىنچى باب «نۆلدە بەش» 81

ئىككىنچى باب پولات 85

ئۈچىنچى باب ئايدالادا بىر كېچە 95

تۆتىنچى باب پولاتتەك بول! 103

بەشىنچى باب شەمشادىنىڭمۇ يىلتىزى تۇپراقتـا 109

ئالتىنچى باب ئۆتكەلگە ھۇجۇم 117

خاتـمە سۇدىكـى جۆپ شولـلار 131

قارا ۋە ئاق 134

مۇقەددىمە 134

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com